

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA TABIIY FANLARDAN SINFDAN TASHQARI ISHLARNI TASHKIL ETISH

Ilmiy rahbar: **Alimardonova M**

SHDPI, Pedagogika fakulteti, Boshlang'ich ta'lim yo'nalishi

3-kurs talabasi: **Boyqobilova Charros**

charrosboyqobilova@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlardan sinfdan tashqari ishlarni tashkil etishning mazmun-mohiyati yoritilgan. Shuningdek, maqolada bu faoliyat turlarining tarbiyaviy ahamiyati va o'qituvchining roli haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: tabiiy fan, sinfdan tashqari ish, to'garak, o'quvchi, faollik, ekskursiya.

Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar asosiy o'quv fanlaridan biri sifatida o'quvchilarda atrof-muhit haqidagi dastlabki tasavvurlarni shakllantiradi. Sinfdan tashqari ishlar esa bu bilimlarni mustahkamlab, bolalarning qiziqishini uyg'otadi va ularni amaliy faoliyatga jalb etadi. Bunday faoliyat o'quvchilarning ijodiy fikrlashini rivojlantirish, ularni kuzatish, solishtirish, umumlashtirish kabi muhim ilmiy ko'nikmalarga o'rgatishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu sababli, tabiiy fanlardan sinfdan tashqari ishlarni tashkil etish boshlang'ich ta'lim tizimining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Sinfdan tashqari ishlarning mohiyati

Sinfdan tashqari ishlar – bu o'quvchilarning o'z ixtiyori asosida, o'qituvchi rahbarligida amalga oshiriladigan, dars jarayonini to'ldiruvchi, lekin mustaqil didaktik vazifaga ega bo'lgan mashg'ulotlardir. Ular nafaqat bilim berish, balki o'quvchilarning

mustaqil faoliyat olib borishi, fanlarga qiziqishini oshirish va o'zini ifoda etish imkoniyatlarini kengaytiradi. Bu ishlar orqali o'quvchilar o'zlarini kichik tadqiqotchi, kuzatuvchi va ijodkor sifatida his qiladilar.

Sinfdan tashqari ishlarning asosiy turlari

Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlardan quyidagi shakllarda sinfdan tashqari ishlar tashkil etilishi mumkin:

1. Tabiatshunoslik to'garaklari – o'quvchilarning tabiiy jarayonlarga bo'lgan qiziqishini oshiradi, ilmiy kuzatishlarni amalga oshirishga imkon beradi.
2. Sayohatlar va ekskursiyalar – o'quvchilarni atrof-muhit bilan tanishtirish, tabiiy obyektlarni bevosita ko'rish va tahlil qilish imkonini beradi.
3. Tabiat kunliklari – har kuni ob-havo, o'simlik va hayvonlarning hayotiy faoliyati haqida yozuvlar kiritiladi, bu esa bolalarda muntazamlilikni shakllantiradi.
4. Tabiiy fanlar viktorinalari, musobaqalar – bilimni sinash, rag'batlantirish va qiziqishni oshirish vositasi sifatida xizmat qiladi.
5. Ko'rgazmalar – o'quvchilar tomonidan to'plangan tabiiy obyektlar (barg, gul, tosh, hayvon skeletlari va boshqalar) namoyish etiladi.
6. Mini-loyihalar va tadqiqot ishlari – o'quvchilar kichik tajribalar asosida ilmiy natijalarni chiqaradilar. Masalan, suv aylanishi, yorug'likning ta'siri kabi mavzular.
7. Videomateriallar va multimediali darslar – texnologiyadan foydalanish orqali qiziqarli sinfdan tashqari faoliyat tashkil etish mumkin.

Sinfdan tashqari ishlarni muvaffaqiyatli tashkil etish o'qituvchining faolligi, tashkiliy qobiliyati va didaktik mahoratiga bog'liq. O'qituvchi har bir o'quvchining imkoniyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda faoliyatni tashkil etadi. Darsdan tashqari mashg'ulotlarni o'tkazishda o'qituvchi quyidagilarga e'tibor berishi lozim:

- mavzuni bolalar yoshiga mos tanlash;
- faollikni oshirish uchun ijodiy yondashuvlardan foydalanish;
- natijalarni baholash va o'quvchini rag'batlantirish.

Sinfdan tashqari ishlar orqali o'quvchilar tabiatni sevish, uni asrash, ekologik ong va mas'uliyatni rivojlantirishga o'rganadilar. Shuningdek, ularning jamoa bo'lib ishlash, o'z fikrini erkin ifoda etish, ijodiy yondashish kabi muhim hayotiy ko'nikmalari shakllanadi. Bu faoliyat turlari o'quvchilarni ilmiy izlanishga, o'z mustaqil qarashlarini bildirishga va bilimga chanqoqlikka yetaklaydi.

Xulosa

Tabiiy fanlardan sinfdan tashqari ishlar boshlang'ich ta'limda muhim o'rin tutadi. Bu ishlar orqali o'quvchilar nazariy bilimlarini amaliyot bilan bog'lab, atrof-muhitni chuqurroq anglaydilar. Yaxshi tashkil etilgan sinfdan tashqari mashg'ulotlar o'quvchilarning ijodiy, kuzatuvchan, izlanishga moyil shaxs sifatida shakllanishiga xizmat qiladi. O'qituvchi esa bu jarayonda boshqaruvchi, yo'naltiruvchi va ilhomlantiruvchi sifatida faol qatnashishi lozim. Shuningdek, bugungi ekologik muammolar fonida o'quvchilarni yoshlikdan ekologik madaniyatga ega bo'lgan fuqaro qilib tarbiyalash aynan mana shunday mashg'ulotlar orqali amalga oshiriladi.